

กัณฑ์ที่๔๓ | สุขที่สัตว์ปรารถนาจะพึงได้

๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ จบ)

มตฺตาสฺสปรึจจาคา ปสฺเส เจ วิปฺลํ สุขํ

จเช มตฺตาสฺสํ ธิโร สมฺปสฺสํ วิปฺลํ สุขนฺติ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วย สุขที่สัตว์ปรารถนาจะพึงได้พึงแสวงหา ยิ่ง ใหญ่ นัก ไม่มีใครปฏิเสธทุกถ้วนหน้า สุขนี้สมเด็จพระบรมศาสดารับสั่งด้วยพระองค์เอง เพื่อให้สัตว์แสวงหาสุข ยิ่งขึ้นไป ไม่ใช่สุขเล็กๆ น้อยๆ ให้ละสุขเล็กน้อยเสีย ให้ยึดเอาความสุขยิ่งๆ ขึ้นไป นี่เพราะเราท่าน ทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต หญิงชายทุกถ้วนหน้า เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ทุกถ้วนหน้าด้วยกันแสวงหา สุขทุกหมู่เหล่า แม้สัตว์เดียรัจฉาน เล่าก็ต้องแสวงหาสุขเหมือนกัน หลีกเลียงจากทุกข์ แสวงหาสุขอยู่ เนื่องนิตยัตตรา เพราะว่าสุขจะพึงได้สมเจตนา นั้น ผู้แสวงหาเป็นจึงจะได้ประสบสุขยิ่งใหญไพศาล ถ้า แสวงหาไม่เป็นก็ได้รับสุขเล็กๆ น้อยๆ หาสมควรแก่อัตภาพที่เป็นมนุษย์ไม่ เหตุนี้ตามวาระพระบาลี พระองค์ได้ทรงแสดงไว้ว่า มตฺตาสฺสปรึจจาคา ปสฺเส เจ วิปฺลํ สุขํ แปลเนื้อความว่า ถ้าบุคคลพึงเห็น สุขอันไพบูรณ์ เพราะละสุขอันน้อยเสีย หรือเพราะละสุขพอประมาณเสีย ผู้มีปัญญาเมื่อเห็นสุขอัน ไพบูรณ์ ก็พึงละสุขพอประมาณเสีย นี่เนื้อความของพระบาลีคือความเป็นสยามได้เนื้อเท่านั้น

ต่อแต่นี้จะอธิบายขยายความเป็นลำดับไป สุขเล็กน้อย กับ สุขไพบูรณ์นี้ เป็นใจความในพระ คาถานี้ สุข มี สุขตั้งแต่สุขเล็กๆ น้อยๆ ไปเป็นลำดับ จนกระทั่งถึงสุขที่สุด สุขเล็กน้อย ก็สุขมนุษย์ที่ อาศัยอยู่ในสมัยทุกวันนี้เป็นสุขเล็กน้อย สุขเทวดาก็สุขมากขึ้นไปเป็นชั้นๆ เป็นสุขใหญ่ขึ้นไป เทวดา ๖ ชั้นก็สุขขึ้นไปเป็นลำดับ

สุขมนุษย์ไม่เท่าสุขในจาตุมหาราช สุขในจาตุมหาราชไม่เท่าสุขในดาวดึงส์ สุขในดาวดึงส์ไม่เท่าสุขใน ชั้นยามา สุขในชั้นยามาไม่เท่าสุขในชั้นดุสิตสุขในชั้นดุสิตไม่เท่าสุขในชั้น นิมมานรดี สุขในชั้น นิมมานรดีไม่เท่าสุขในชั้นปรนิมมิตวสวัตตี สุขในชั้นปรนิมมิตวสวัตตีไม่เท่าสุขในพรหมปารีสัชชา สุข ในชั้นพรหมปารีสัชชาไม่เท่าสุขในชั้นพรหมบุโรหิตาสุขในชั้นพรหมบุโรหิตา ไม่เท่าสุขในชั้นมหา พรหม สุขในชั้นมหาพรหม ไม่เท่าสุขในพรหมปริตตภา สุขในชั้นพรหมปริตตภา ไม่เท่าสุขในชั้น อัปมานาภา สุขในชั้นอัปมานาภา ไม่เท่าสุขในชั้นอาภัสสรา สุขในชั้นอาภัสสรา ไม่เท่าสุขในชั้น ปริตตสุภา สุขในชั้นปริตตสุภา ไม่เท่าสุขในชั้นอัปมาสุภา สุขในชั้นอัปมาสุภา ไม่เท่าสุขในชั้นสุก กิณฑา สุขในชั้นสุกิกิณฑา ไม่เท่าสุขในชั้นเวหัพผลา สุขในชั้นเวหัพผลา ไม่เท่าสุขในชั้นอัสถุญฐิตตา สุขในชั้นอัสถุญฐิตตา ไม่เท่าสุขในชั้นอวิหา อตปปา สุตัสสา สุตัสสี อกนิฏฐา สุขในชั้นอกนิฏฐาไม่ เท่าสุขในชั้นอากาศาณญายตนะ สุขในชั้นอากาศาณญายตนะ ไม่เท่าสุขในชั้นวิญญาณญายตนะ สุขในชั้นวิญญาณญายตนะ ไม่เท่าสุขในชั้นอากิญจญายตนะ สุขในชั้นอากิญจญายตนะ ไม่เท่า

สุขในชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ นี้ว่าในภพ ๓ ยังไม่ถึง นิพพาน แต่ว่าสุขเป็นลำดับไปดังนี้ ผู้แสวงหาสุขเกลียดจากทุกข์ อยากได้สุข ผู้ที่อยากได้สุขนั้นต้องละสุข พอประมาณเสีย จึงจะพบสุขอันสมบูรณ์ยิ่งใหญ่ว่าไฟศาลเป็นลำดับขึ้นไป

ละสุขเป็นประมาณเป็นไฉน มาเกิดเป็นในมนุษย์โลก เป็นหญิงก็ดีเป็นชายก็ดี จงแสวงหาเกิด ความสุขอยู่ในทาน การให้ยิ่งใหญ่ว่าไฟศาล ความสุขอยู่ในทานการให้ หรือความสุขอยู่ในศีล รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ หรือสุขอยู่ในการเจริญภาวนา ให้เป็นเหตุลงไป เป็นสุขยิ่งใหญ่ว่าไฟศาล ให้อุตสาหกรรมไว้หรือได้มรดกมากก็ดี สิ่งทั้งหลายนั้น เมื่อเรารักษาอยู่ เมื่อเรายังมีชีวิตเป็นอยู่ ก็เป็นของเราอยู่ แต่พอแตกกายทำลายชั้นที่เท่านั้น สมบัติเหล่านั้นไม่ใช่ของเรา เสียแล้ว กลายเป็นของคนอื่นเสียแล้ว ไม่ใช่ของเราจริงๆ ในมนุษย์โลกเราผ่านไปผ่านมาเท่านั้นเอง ไม่ใช่เป็นบ้านเมืองของเรา ไม่เป็นถิ่น ทำเลที่เราอยู่ เป็นทำเลที่สร้างบารมี มาบำเพ็ญทาน ศีล เนกขัมม ปิณญา วิริยะ อธิษฐาน ขันติ สัจจะ เมตตา อุเบกขา เท่านั้น

นี่ข้อสำคัญรู้จักหลักนี้แล้ว ให้ละสุขอันน้อยเสีย สุขอันน้อยนั้นคืออะไร รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่เราใช้สอยอยู่นี้ รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ ติดอยู่ในกามภพ ที่ให้เราชอบอยู่ในกามภพนี้โง่ศีรษะไม่ขึ้น ใจรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นแหละ เป็นสุขชนิดเดียว สุขเล็กน้อยไม่ใช่เป็นสุขมาก สุขชั่วปรบมือกระพือปีกไถ่เท่านั้น มันสุขน้อยจริงๆ ให้ละสุขน้อยนั้นเสีย ให้ละ ๕ อย่างนี้ คือ รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ เมื่อละได้แล้วเรียกว่า จาคะ สละสุขที่ยินดีใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นได้ ยินดีใน รูปเสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นเป็นไฉน เงินทองข้าวของ วิญญาณกถาร্থย์ อวิญญาณกถาร্থย์ เหล่านี้ เรียกว่า รูปสมบัติ ที่เรายินดีในรูปสมบัตินั้นแหละ เรียกว่า ยินดีในรูป เสียงยกย่องสรรเสริญ ยกยอสรรเสริญ ชมเชยต่างๆ เหล่านี้ ที่เป็นโลกธรรมเหล่านั้นแหละ ยินดีในเสียง ถ้าเราไปยินดีติดอยู่ในเสียง สรรเสริญอันนั้นละ ก็ทำให้เพลินชบเขาอยู่ในโลกเป็นทุกข์ เป็นสุขกับเขาไม่ได้ กลิ่นหอมเครื่องปรุงต่างๆ อันเป็นที่ขึ้นเนื้อเจริญใจนั้นแหละ ยินดีในกลิ่น มัวยินดีในกลิ่นอยู่เกิด จะชบเขาอยู่ในมนุษย์โลกในกามภพ ดูคนสลบโง่ศีรษะไม่ขึ้น ติดรส เปรี๊ยะหวานมันเค็มอยู่นี้แหละ ยินดีในรส ถ้าว่าติดอยู่ในรสเช่นนั้นแล้วละก็ หรือติดรสอันใดก็ช่าง ความติดรสอันนั้นแหละ ทำให้โง่หัวไม่ขึ้น ยินดีในความสัมผัส ถูกเนื้อต้องตัว

ถ้าเอาใจไปยินดีในสัมผัสถูกเนื้อต้องตัวเข้าแล้ว เข้าไปอยู่ในเปือกตมทีเดียว โง่ศีรษะไม่ขึ้นอีกเหมือนกัน ทำอย่างนี้ให้สัตว์โลกจมอยู่ในวัฏสงสาร ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รสสัมผัส ออกจากวิญญะไม่ได้ กรรมวิญญ์ วิชาวิญญ์ กิเลสวิญญ์ออกไม่ได้ ออกจากภพสามไม่ได้ ออกจากกามไม่ได้ เพราะสละละสิ่งทั้งห้าไม่ได้ ถ้าสละละสิ่งทั้งห้าอันเป็นสุขน้อยนี้เสียได้แล้ว เมื่อสละละสิ่งทั้งห้าเสียได้แล้ว จะได้ประสบสุขอันไพบุลย์ ต้องประสบสุขอันไพบุลย์แท้ๆ อันไพบุลย์ยิ่งๆ ขึ้น

ไป ละของมนุษย์ได้แล้ว ต้องไปติดอยู่ในชั้นจาตุมหาราชของทิพย์อีก ก็ต้องติดอยู่แบบเดียวกัน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ก็ได้ชื่อว่าละไม่ได้ เพราะของเป็นทิพย์เสียอีก ละชั้นจาตุมหาราชก็จะไปติดชั้น ดาวดึงส์อีก ชั้น ดาวดึงส์ก็ปล่อยเสียอีก ละเสียอีก จะเข้าถึงยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี ละได้ทั้งหมดนี้ ใครอุทิศทำพยายามรักษาศีลมันจริง เมื่อสละพวกนี้ได้แล้ว ทำศีลให้มันขึ้น ศีลมันแล้ว เจริญเป็นทางสมบัติทีเดียว ให้เข้าสู่รูปฌานทั้งสิ้นให้ได้ คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถ ฌาน จะได้ไปรับสุขยิ่งใหญไพศาลไปกว่านี้ และยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเข้าถึงฌานทั้งสิ้นแตกกายทำลายขันธ์ ก็ได้ไปบังเกิดในพรหม ๑๖ ชั้น ได้รับความสุขยิ่งขึ้นไปเป็นชั้นๆ จนกระทั่งถึงขนาด ถึงพรหมชั้นที่ ๑๑ หรือ ๑๒-๑๓-๑๔-๑๕-๑๖ ขึ้นไปก็ตามเถอะ แต่ว่าอย่าติดนะ ติดในชั้นพรหมไม่ได้ ละเสียได้เป็นสุข ให้ ละสุขในรูปภพนี้เสีย แม้จะได้ไปครองสุขในอรุภพต่อไปอีก ยึดเอาอะไรไปครองสุขในอรุภพต่อไป อากาสาณัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ สุขแค่นั้น จะเพียงพอแล้วหรือ ถ้าเราต้องการประสบสุขอันไพศาลใหญ่ไพศาลแล้วก็ ให้ละสุขในอรุภพพรหมอีก อย่าติดสุขในอรุภพนั้น ให้ไปถึงนิพพานทีเดียว เมื่อไปถึงนิพพานแล้วนั้นแหละ จะได้ประสบสุขอัน ไพศาล และสุขอันนั้นเป็นสุข สำคัญ สุขอื่นสู้ไม่ได้

เมื่อรู้ว่าสุขเช่นนั้นแล้ว ทำอย่างไรต่อไป วิธีจะละตั้งแต่มนุษย์นี้ จะละสุขในมนุษย์หละ เราจะละทำ ไหน ต้องแก้ไขวิธีละทีเดียวดอง ใช้ละด้วยกาย ละด้วยวาจา ละด้วยใจ ต้องใช้ ทาน ศีล ภาวนา เป็น ฆราวาสครองเรือนให้หมั่นให้ทาน ให้ละสุขน้อยโดยการบริจาค ทาน ที่ มีสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาลใน มนุษยโลกดังนี้ ถึงมีพอประมาณหรือมีเล็กน้อยก็ช่าง อุทิศให้ละเถิด จงให้ทานให้ความสุขในภพนี้ และภพหน้าต่อไปนับภพไม่ถ้วน ให้อุทิศให้ทาน ทานนี้แหละเป็นข้อสำคัญนัก ท่านยืนยันตามตำรับ ตำร่าว่ามนุษย์จะได้รับความสุขในมนุษย์โลก ก็เพราะอาศัยการให้ทานกัน ด้วยเหตุนี้ พระโพธิสัตว์เจ้า สร้างบารมีมาเกิดในมนุษย์โลกก็ยอมให้ทานในเบื้องต้น ท่านเป็นผู้เก็บหอมรอมริบ สนับสนุนอุปถัมภ์ ค้ำชูแก่บริวารของ ท่านไม่แพ้ฝ่ายใด ท่านก็อุปถัมภ์ค้ำชูตลอด เพราะท่านเป็นผู้มีสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาล ท่านบริจาคทานอย่างนี้ อัตรการให้ทานนี้แหละที่จะส่งเราให้ไปถึงสุขยิ่งใหญ่ไพศาล ถ้าไม่มีทานจะมี สุขอันยิ่งใหญ่ไพศาลไม่ได้ เพราะไม่มีผลทานส่งให้ จะถึงสุขยิ่งใหญ่ไพศาลไม่ได้

เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดมาในมนุษย์โลก ถ้าเป็นคนจนเสียแล้ว เราจะทำความดีให้เต็มส่วนเต็มที่ไม่ได้ เพราะว่า จะรักษาศีล ก็รักษาไม่ได้ จะเจริญภาวนาก็เจริญไม่ไหว เพราะเป็นคนจนเสียแล้ว ไม่ได้รักษา ศีลเจริญภาวนาเพราะห่วงการงาน ต้องประกอบกิจการงาน การงานเหนียวรั้งไว้ ให้ไปทำการงาน จิต ที่จะทำยิ่งใหญ่ไพศาลในศีลภาวนาก็ทำไม่ได้ ถ้าว่ามีสมบัติสมบูรณ์แล้ว จะรักษาศีลก็รักษาได้ สมบูรณ์บริบูรณ์ จะเจริญภาวนาก็เจริญได้ ไม่มีห่วงหน้าห่วงหลัง จะบริจาคทานก็ทำได้สมความ เจตนาทีเดียว มีสมบัติสมควรที่จะบริจาคทานแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เพราะอาศัยผลทานนั้นแหละเป็น ข้อสำคัญของทานนะ ศีลก็ดี ภาวนาก็ดี ถ้าบริจาคทานแล้วมีผลลัพท์ ทานมโย บุญคือความบริสุทธิ์ สำเร็จด้วยทาน ฉกามาวจร เป็นเหตุให้เกิดในกามาวจร หกชั้น ทานเป็นเหตุให้เกิดในกามาวจรหก ชั้น ได้รับความสุขยิ่งใหญ่ไพศาลขึ้นไปเป็นลำดับเพราะทานส่งให้ สีสมโย บุญคือความ บริสุทธิ์แล้ว

สำเร็จด้วยศีล ศีลสำเร็จแล้วเป็นเหตุให้เกิดในชั้นอกนิฏฐภาพ พรหมชั้นที่สิบหกนั้น ต้องวางหลัก
อย่างนี้ ภาวนามโย บุญคือความสำเร็จด้วยการเจริญภาวา อมตผล เป็นผลที่จะให้บรรลุถึง
ชั้นนิพพาน สำเร็จภาวาแล้วเป็นผล จะให้มนุษย์ถึงชั้นนิพพาน ทานให้สำเร็จในสวรรค์หกชั้น ศีลให้
สำเร็จในพรหมสิบหกชั้น ภาวาให้สำเร็จนิพพาน ให้สำเร็จผลนิพพานทีเดียว นี่ต้องวางหลักไว้อย่าง
นี้ เมื่อได้รู้หลักอย่างนี้เป็นข้อสำคัญ ทาน ศีล ภาวา เหล่านี้ เป็นข้อสำคัญนัก ให้ถึงสุขอันไพบูรณ์ได้
สุขอันเป็นส่วนเต็มที่ได้ เพราะทานก็จะต้อง ส่งผลไปถึงแค่สวรรค์ เมื่อถึงแค่สวรรค์แล้ว ศีลก็ต้องส่ง
ผลให้ไปถึงแค่ชั้นอกนิฏฐภาพ รูปพรหม ส่วนภาวา ก็ส่งผลให้ถึงนิพพาน เมื่อถึงนิพพานแล้ว ก็จะได้
รับสุขอันวิเศษไพศาลทีเดียว นี่เป็นชั้นๆ ไปดังนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วก็ค่อยๆ เดินเป็นลำดับขึ้นไป ตั้งต้นแต่กายมนุษย์ นี้ วัดปากน้ำทำกันอยู่แล้ว ทำ
อยู่แล้วถึงนิพพานมากมายแล้ว ไม่ต้องเข้าใจเป็นอย่างอื่นไป ตั้งหน้าตั้งตาทำทีเดียว เมื่อมาเป็นภิกษุ
สามเณร อุบาสก อุบาสิกาแล้ว ทำให้เรียบร้อยแล้ว เรียกว่าใจเราทำทีเดียว เรียกว่าเราทำทีเดียว
ต้องทำใจให้หยุด เมื่อถึงเวลาให้ทานเราก็ให้ทานตามกาลตามสมัย ให้ศีลบริสุทธิไว้ แล้วก็เจริญ
ภาวาเสมออย่าให้คลาดเคลื่อน ทำใจให้หยุดเจริญภาวาทำใจให้หยุด พอใจหยุด เท่านั้นเข้าถึงทาง
ไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ใจหยุดนั้นแหละจะพบพระบรมศาสดา

หยุดตรงไหน ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดตรงนั้น พอหยุดได้แล้วละก็ พอหยุดเท่านั้น
แหละ สมกับบาลีว่า นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขํ สุขอื่นนอกจากนี้ไม่มี นี่เจอสุขแท้แล้วนี่นะ สุขจริงตรงนี่นะ
เจอสุขแล้ว เจอที่สุขแล้ว เมื่อเจอสุขสูงสุดอย่างนี้จะทำให้ตั้งหน้าตั้งตาทีเดียว ทำใจให้หยุดนิ่ง หยุดที่
เดียว หยุดหนักเข้าอย่าถอยหลังกลับ หยุดในหยุดหนักเข้าอย่าถอยหลังกลับ

ผู้เทศน์ได้สั่งสอนกันแล้วให้หยุดอย่างนี้ หยุดไม่ถอย กลับ ๒๓ ปีแล้ว ๒๓ ปี ๒ เดือนเศษแล้ว หยุดใน
หยุดไม่ถอยหลังกลับกันเลย ยังไม่ได้ถอยกลับกันเลย ได้พบแล้วสุขอันไพศาลเหลือประมาณมากมาย
เล่าไม่ถูกพูดไม่ออกบอกไม่ได้ทีเดียว ด้วยเหตุฉะนั้น ผู้ที่อยู่ทีหลัง ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา
เมื่อต้องการความสุขแล้ว ก็ต้องทำใจให้หยุด นั่นแหละเป็นตัวสุข เป็นตัวสุขแท้ๆ สิ่งอื่นสุขไม่เท่า
ไม่ทันทั้งนั้น พอใจหยุดได้ก็เป็นสุขทางภาวา ภาวาชั้นสูง เมื่อสุขไปทางภาวาทำใจหยุดได้แล้ว ก็
จะบรรลุปฐมมรรค ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ
ต่อไป จากกายมนุษย์ก็จะถึงกายมนุษย์ละเอียด แล้วก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ศีล สมาธิ
ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะในกายมนุษย์ละเอียด ละสุขในกายมนุษย์ละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกาย
ทิพย์หยาบ นี่สุขเป็นชั้นๆ ขึ้นไป

พอเข้าถึงกายทิพย์หยาบแล้ว ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญาในกายทิพย์อีก ถึงดวงศีล สมาธิ
ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด พอเข้าถึงกายทิพย์ละเอียด เข้าถึงดวง
ธัมมานุปัสสนาสติปัญญาในกายทิพย์ละเอียด ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอ
ละสุขในกายทิพย์ละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกายรูปพรหมให้สูงขึ้น

ถึงกายรูปพรหม ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญาในกายรูปพรหมอีก เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะอีก ละสุขในกายรูปพรหมเสีย ก็ถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจเข้าถึง ให้หยุดอยู่ตามส่วนอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะอีก ละสุขในกายรูปพรหมละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกายรูปพรหมหายาบ

ถึงกายรูปพรหมหายาบ ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ในรูปพรหม ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายรูปพรหมหายาบเสีย ก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางตามส่วนอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายรูปพรหมละเอียดเสียก็ถึงกายธรรม สุขเกินสุขขึ้นไป อีก สุขเกินสุขหนักขึ้นไปอีก

ใจของกายธรรมหายาบหยุดเข้า ก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายธรรมหายาบเสีย ก็เข้าถึงกายธรรมละเอียด สุขหนักขึ้นไป ใจของกายธรรมละเอียดก็หยุด ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายธรรมละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกายธรรมพระโสดาหายาบ ซึ่งเป็นสุขมากกว่า เข้าถึงกายพระโสดาหายาบแล้ว สุขหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมพระโสดาหายาบก็หยุดอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกลางกายนั้น เข้าถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด ละกายพระโสดาหายาบเสียก็เข้าถึงกาย พระโสดาละเอียด สุขหนักขึ้นไป ใจของกายพระโสดาละเอียดก็หยุดอีก ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ละสุขในกายธรรมพระโสดาละเอียด เพราะสุขน้อยกว่าเสีย ก็เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคาหายาบ สุขหนักขึ้นไป สุขมากขึ้นไปกว่า

ใจของกายธรรมพระสกิทาคาหายาบก็หยุดในกลางของหยุดต่อไปอีก ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคาละเอียด ละสุขในกายธรรมพระสกิทาคาหายาบเสียได้ สุขหนักขึ้นไป ใจของกายพระสกิทาคาละเอียดก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระอนาคาหายาบ ละสุขในกายธรรมพระสกิทาคาละเอียดเสีย เพราะเป็นสุขน้อยกว่า ก็เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาหายาบ สุขมากกว่า ละเอียดกว่า

ใจของกายธรรมพระอนาคาหายาบหยุด ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด ละสุขในกายพระอนาคาหายาบเสีย เพราะสุขน้อยกว่า ก็เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียด สุขมากกว่า

ใจของกายธรรมพระอนาคาละเอียดก็หยุดต่อไปอีก เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล ดวงสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตหายาบ ละสุขในกายพระอนาคา

ละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตตหยาบ สุขมากกว่า นี่เป็นเช่นนี้ เป็นนิรามิสสุข เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรม ทีเดียว ใจของกายธรรมพระอรหัตตหยาบหยุดนิ่งกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตละเอียด ละสุขในกายธรรมพระอรหัตหยาบเสีย ก็เข้าถึงสุขในกายธรรมพระอรหัตละเอียด ละสุขในกายธรรมพระอรหัตละเอียดเสีย ก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตในพระอรหัตที่ละเอียดๆๆๆๆ ต่อๆ ไปอีกนับไม่ถ้วน นี่มันเป็นสุขอย่างนี้ เดินนิพพานนี้ วิปลุ่ สุข สุขถึงขนาดนี้ ถ้าว่าไม่ละสุขที่น้อยเสีย ก็ไม่ได้สุขใหญ่สมความปรารถนา

ถ้าเมื่อมาเจอกายมนุษย์แล้วมาสุขกับกายมนุษย์ มัวงมอยู่แต่รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นแหละ มันก็ได้เท่านั้นจนแก่ตาย เอาดีไม่ได้เลย สุขแค่นั้นเอง นี่มันสุขน้อยอย่างนี้ เพียงนิดเดียว เพราะอะไร เพราะ รู้ไม่เท่าทันตัวเอง ไม่ฉลาด รู้ไม่เท่าทันตัวเอง ไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในทางพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของสัตบุรุษ ความเห็นจึงพิรุณไปเช่นนั้น ถ้าหากว่าฉลาด รู้จักให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ถ้าแม้ว่ายังไม่ได้สูงขึ้นไปก็จะได้สุขในชั้นจาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตตี เหล่านี้ มันก็เวียนอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้นแหละ ในกามนั้นเอง มันยังเป็นกาม ไปทางโลกก็สุขนิดหน่อยเท่านั้น ไม่ได้อะไรละ สุขอยู่ชั่วคราว มนุษย์นี้ก็สุขอยู่ชั่วคราว ประเดี๋ยวเดียว อายุร้อยปีเท่านั้นอย่างมาก หรือน้อยกว่านั้น ก็ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น ถ้าเราได้เป็นเทวดาก็สุขตามส่วนขึ้นไป อายุก็ตามส่วนขึ้นไป จะนานหนักเข้า แต่ว่าถึงกระไรก็เถอะ ปรนิมมิตวสวัตตี สุขมากน้อยเท่าใดก็ช่าง สุขประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น ไม่มากเท่าใด ไปถึงรูปพรหม ก็สุขเป็นกัลป์ๆ เหมือนกัน เป็นมหากัลป์ถึงอกนิฏฐาภพ ถึงเวหัพผลานั้นแน่ อสัณฺณิสัตตาโนน ห้าร้อยมหากัลป์ ถึงห้าร้อยมหากัลป์ก็มีกัลป์มาอีก ก็สุขนิดเดียวอีกเหมือนกัน ไม่จริง หลอกๆ ไม่จริงหรอก สุขในชั้นเนวสัณฺณานาสัณฺญา ออกนิฏฐาโนน สุขสูงขึ้นไป สุขสูง ขึ้นไปขนาดนั้นก็ขนาดพินมหากัลป์เท่านั้น ไม่เท่าไรนัก สุขยิ่งขึ้นไป นี่ไม่ใช่สุขในทางนิพพาน มีชั้นสุขสูงสุดอย่างนี้ ถ้าสุขในภพถึง ๘๔๐,๐๐๐ มหากัลป์ในโลก เพราะติดสุขในภพเหล่านี้แหละเรียกว่า ติดสุขน้อยไม่ใช่สุขใหญ่

สุขใหญ่คือสุขอันไพบุลย์ ให้ละสุขน้อยอันนั้น เมื่อไปถึงแล้ว ก็ไม่ติดสุขหนักขึ้นไป ไม่ถอยเลย ไม่ได้หยุดอยู่กับที่ สุขทวีขึ้นไปเหล่านี้เลย ไม่มีถอยกลับ นี่ต้องนับว่าวิชาवादปากน้ำ วิชาสมถวิปัสสนา เดินให้ถูกแวนั้นทีเดียว เข้าถึงธรรมกายให้ได้ เข้าถึงธรรมกายเป็นลำดับไปยิ่งใหญไพศาลนับประมาณไม่ได้ จะไปพบพระพุทธเจ้า พระนิพพาน พระอรหันต์ ก็จะมีตัวทีเดียวว่า อ้อ! เราเกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา ได้รู้จักของจริง เห็นของจริงอย่างนี้ ไม่เสียทีที่พ่อแม่อาบน้ำป้อนข้าวมา อุ้มท้องมาไม่หนักเปล่า แม้บุคคลที่จะทวนไว้ด้วยเศียรเกล้าก็ไม่เมื่อยเปล่า ไม่หนักเปล่า ได้ชื่อว่าเป็นคนมีปัญญา ประกอบคุณสมบัติยิ่งใหญ่ไพศาลใส่อาตมาของตนได้ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในการละสุน้อยประสพสุขมาก สมมาคปรารธนา สมควรแก่เวลา เอเตน สจุจวช
เซน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้ อ่างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ สทา โสตุถิ ภวนตุ เต ขอความ
สุขสวัสดิ์จึงมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสมิสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า สิทธิมตุฤๆๆ อิหิ ผล
เอตสมิ รตนตตยสมิ สมุสสาทนเจตโส ขอจิตอันผ่องใสของจิตอันเลื่อมใสใน พระรัตนตรัยนี้ ให้ท่าน
ทั้งหลายจงเป็นผลสำเร็จๆๆ สมมาคปรารธนาทุกประการ ดังอาตมภาพรับประทานวิสัยขามา พอ
สมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนียมความก็เพียงแต่เท่านี้

เอว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ๕